

Аносова Ю. П.

ОПЫТ ПЕДАГОГОВ ХЕРСОНЩИНЫ ПО ИНФОРМАТИЗАЦИИ ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЮГА УКРАИНЫ (НА ПРИМЕРЕ ХЕРСОНСКОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО КОЛЛЕДЖА ОДЕССКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА)

В статье проведено исследование истории развития информатизации образования на Херсонщине на примере педагогического наследия коллектива Херсонского машиностроительного техникума (Херсонского политехнического колледжа Одесского национального политехнического университета).

Проблема освещена по средствам анализа периодических изданий регионального и республиканского уровней второй половины XX века. Исследование ограничивается временными рамками с 1970 по 1995 годы. Рассмотрены основные достижения колледжа в повышении качества образования путем информатизации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: информатизация образования, техническое образование, Южный регион Украины

Аносова Ю. П.

ДОСВІД ПЕДАГОГІВ ХЕРСОНЩИНИ З ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Важливим чинником розвитку педагогіки є всебічне вивчення передового педагогічного досвіду, збереження його для подальшого впровадження. Таке всебічне вивчення відбувається в розрізі роботи всього педагогічного колективу, підтримки одностудентів, історичних подій, тощо.

Питання розвитку інформатизації освіти шляхом дослідження педагогічної спадщини колективів навчальних закладів є недостатньо дослідженим. У статті розглядається історія розвитку інформатизації освіти на Херсонщині на прикладі педагогічного доробку колективу Херсонського машинобудівного технікуму (Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету). Проблема висвітлено через аналіз періодичних видань регіонального та республіканського рівнів другої половини XX століття.

У дослідженні проаналізовано статті періодичних видань регіонального («Наддніпрянська правда», «Херсонський машинобудівник», «Ленінський прапор», «Гривня», «Джерела», «Новий день») та республіканського («Радянська освіта») рівнів. Дослідження обмежується часовими рамками з 1970 по 1995 роки. Розглянуто основні досягнення коледжу в підвищенні якості освіти шляхом інформатизації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: інформатизація освіти, технічна освіта, Південний регіон України.

Рецензент: Жорова І. Я.

УДК 371.31.035.6 (477) (09) (045)

Біницька К. М.*

ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ (1930-1980 РР.)

У роботі порушується проблема формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах України у 1930-1980 рр. Автором проаналізовано нормативно-правову базу та історико-педагогічні доробки сучасних дослідників з означеної проблеми. На основі аналізу вітчизняної теоретичної літератури визначено поняття «патріотизм», «патріотичне виховання». Зазначено, що одним із пріоритетних завдань дошкільного виховання у період 1930-1980 рр. в Україні було громадянсько-політичне виховання. Зміст навчально-виховної роботи в цей період визначався під впливом комуністичної ідеології. Проведений аналіз засвідчив, що в цей період відбулися зміни в змісті дошкільної освіти, що мало вплив на проблему формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах.

Ключові слова: патріотизм, виховання, дошкільні навчальні заклади.

© Біницька К. М.

Актуальність патріотичного виховання громадян, особливо дітей, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики в означеній сфері. В Україні національно-патріотичне виховання дітей має стати одним із пріоритетних напрямків діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України [12].

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» одним із завдань дошкільного виховання названо формування в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин і рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народностей. Пріоритетними завданнями є виховання в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля [5].

Проблема формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах України набуває все більшого значення в умовах сьогодення. Ми живемо в час активних реформаційних процесів у суспільстві, економіці, культурі. Проблема почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах переростає у проблему громадянського виховання нації, яка з кожним днем набуває все більшої актуальності.

Підвищення ефективності системи виховання, зокрема патріотичного виховання дітей в дошкільних навчальних закладах, не можливе без ґрунтовного вивчення історико-педагогічного досвіду. Особливо цікавими, багато в чому повчальними є здобутки дошкільних навчальних закладів України другої половини ХХ ст.

У нашій державі проблемі патріотичного виховання в науково-педагогічних дослідженнях завжди приділялася значна увага. Вагомий внесок у теоретичні і практичні наукові дослідження з вивчення питання патріотичного виховання дітей дошкільного віку зробили А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, М. Стельмахович та ін. Це свідчить не лише про увагу педагогічної науки до питань патріотичного виховання, але й, на нашу думку, про важливість історико-педагогічної проблеми формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах України в 30-80 рр. ХХ ст., яка неповною мірою розкрита в наукових дослідженнях.

Метою статті є проведення ретроспективного аналізу проблем формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах України в 30-80 рр. ХХ ст.

Слово «патріотизм» має іншомовне походження (від гр. *λατρίων*), що перекладається як «вітчизна, співвітчизник». С. Гончаренко в українському педагогічному словнику дає таке визначення патріотизму: «одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Патріотизм – соціально-історичне явище» [3, с. 249].

«Український радянський енциклопедичний словник» дає таке визначення поняттю «патріотизм»: любов до народу та своєї Батьківщини [13, с. 640].

Патріотичне виховання – цілеспрямована систематична виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, любові до Вітчизни, поваги до представників інших культур або країн.

Сучасні дослідники виділяють три різновиди патріотизму: етнічний патріотизм – почуття власної причетності до свого народу на основі любові до рідної мови, культури, історії; державний патріотизм – на побудові власної держави, державному

самовизначенні, державницькому світогляді та державницькому почутті; територіальний патріотизм – на любові до того місця на землі (до місцевості, ландшафту, клімату тощо), де людина народилася [4].

Науковець Н. Міхіна зазначає, що дошкільний період розвитку особистості є сенситивним періодом. Стійкі моральні звички, ідеали, накопичені дитиною в дошкільному віці, стають основою для подальшого становлення високomorальної особистості [7, с. 29].

Складовою системи національного виховання є патріотичне, що передбачає вироблення високого ідеалу служіння Батьківщині. Найважливішим пріоритетом патріотичного виховання є цілісне ставлення особистості до свого народу, Батьківщини, держави, нації. У структурі патріотичного виховання невід’ємним є дві складові: моральне та національне виховання. Моральне виховання передбачає засвоєння дитиною загальнолюдських цінностей, моральних норм життя в суспільстві, формування позитивного ставлення до Людини, націленість на добротворення не лише в межах своєї країни, а й у світі загалом. Усі ці чинники закладають основу для національного виховання, що має на меті формування почуття любові до Батьківщини, ціннісного ставлення особистості до своєї землі, українського народу, його історії, культури, традицій [2, с. 2].

Однак ґрунтовно проблему формування почуття патріотизму в дітей в дошкільних навчальних закладах сучасної України неможливо проаналізувати, не звернувшись до розвитку дошкільної освіти в радянський період. Проведений аналіз свідчить, що в 1930-1980 рр. відбулися зміни в змісті дошкільної освіти, що мало вплив на проблему формування почуття патріотизму в дітей-дошкільнят.

Зазначимо, що у трактуванні патріотичного виховання радянського періоду значний внесок зробили українські педагоги В. Сухомлинський та А. Макаренко. Так, другий патріотичне виховання трактував як одну зі складових цілісної системи виховання особистості. Перший зазначав, що патріотичне виховання доцільно здійснювати на загальнолюдських і національних цінностях, це зокрема любов до рідної землі, народу і Батьківщини; любов до членів сім’ї; любов до рідної мови; шанобливе і бережливе ставлення до історії та культури українського народу; праця на благо свого народу і Батьківщини. Патріотизм наповнює все пізнаване особистістю, усе, до чого вона прагне і що любить. Патріотизм – діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, діалектично пов’язаний з освіченістю, етичною, естетичною й емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею. Виховання патріотичної свідомості, почуттів і переконань неможливо відокремити від складного цілісного процесу формування особистості [9, с. 147].

А. Богуш у своєму дослідженні зазначає, що виховання патріотизму в сучасному суспільстві перебуває в центрі уваги, адже події на сході України певною мірою є виявом наслідків неухаги до патріотичного виховання в нашій державі [1, с.4].

Важливе значення для формування почуття патріотизму в системі освіти відіграє виховна діяльність дошкільного навчального закладу. Саме тут відбувається початковий етап соціалізації особистості, здійснюється підготовка дитини до самостійного громадянського життя [8, с. 275].

Досвід роботи дошкільних закладів у 20-30-ті рр. ХХ ст. засвідчив, що найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є середній дошкільний вік.

Відповідно до програми «Громадянсько-політичне виховання дошкільника» (1934 р.) перед педагогами дошкільних навчальних закладів до патріотичного виховання ставилися такі завдання з виховання дітей: виховати «інтернаціональне почуття»; дати «початкові матеріалістичні антирелігійні настанови та закласти елементи бойового безвірництва»; формувати «класові чіткі поняття (уявлення) про соціальне будівництво та громадсько-політичне життя робітника і колгоспника; закласти комуністичну спрямованість у поведінку дитини» [14, с. 81].

В умовах воєнного стану 1941-1945 рр. освітянські заклади не мали сталого фінансування, програм і підручників, тому працювали нерегулярно або й занепадали. Бракувало вчительських кадрів. Важливим завданням у повоєнні роки було охоплення всіх дітей дошкільного віку (за бажанням батьків) дошкільними закладами. З 1940 по 1958 р. кількість дошкільних закладів зростає з 46031 до 63534 [10].

Значний вплив на розвиток системи дошкільної освіти у 50-х рр. ХХ ст. мала Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого розвитку дитячих дошкільних установ, поліпшення виховання та медичного обслуговування дітей дошкільного віку» від 21 травня 1959 р. У ній передбачалося розроблення єдиної програми виховання дітей переддошкільного і дошкільного віку [6].

Значний вплив на розвиток системи дошкільної освіти в Україні в 60-ті роки ХХ століття мала Програма виховання в дитячому садку (затверджена колегією Міністерства освіти УРСР) (1962 р.). У програмі було визначено основні завдання всебічного формування особистості дитини в процесі її діяльності, а також обсяг знань, умінь і навичок, які дитина мала набути в дошкільному віці. Значна увага в програмі приділялася проблемам патріотичного виховання.

У програмах виховання в дитячому садку 1971 р. і 1975 р. з метою патріотичного виховання було розширено й конкретизовано обсяг уявлень дітей, їх знань про Батьківщину й В. Леніна, про дружбу народів, Радянську Армію [8, с. 277].

1981 року було прийнято «Програму та методичні рекомендації морально-етичного виховання дітей дошкільного віку». До завдань морально-патріотичного виховання відносили: виховання любові до соціалістичної Батьківщини, В. Леніна, радянського народу та ін. [11, с. 3].

В. Мусієнко зазначає, що процес формування патріотизму в дітей дошкільного віку в означений період поєднувало завдання пізнавального й виховного змісту. Відповідні почуття в дітей в дошкільних навчальних закладах формували в процесі ігрової, трудової, навчальної діяльності та підготовки й проведення свят, присвячених знаменним і пам'ятним датам – 7 листопада, 1 травня, 9 травня, 23 лютого, 8 березня, 7 жовтня [8]. Унаслідок зазначеної діяльності діти отримували певні знання про рідний край, Батьківщину, людей, про минуле та сучасність, здобуті знання впливали на формування особистості дітей, сприяли розвитку й закріпленню в них почуття патріотизму.

Таким чином, 1930-1980-ті рр. державними установами приділялася значна увага розвитку системи дошкільної освіти. Зміст навчально-виховної роботи визначався впливом ідеології. У цей період вносились зміни до змісту програм навчально-виховної роботи в дошкільних закладах відповідно до суспільного замовлення.

Порушена проблема формування почуття патріотизму в дітей дошкільного віку є багатоаспектною та потребує ґрунтовних досліджень, які будуть здійснюватись у подальших розвідках. Дослідження з вищезгаданої проблеми можуть бути пов'язані з проведенням порівняльного аналізу щодо формування почуття патріотизму в дітей у дошкільних навчальних закладах європейських країн та України.

Література:

1. Богуш А. Патріотичне виховання починається з доброти. Педагогіка Добра у спадщині Василя Сухомлинського / Алла Богуш // Дошкільне виховання. – 2014. – № 11. – С. 4-7.
2. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Наталія Гавриш, Катерина Крутій // Дошкільне виховання. 2015. – № 8. – С. 2-7.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Дяченко Є. В. Спільна робота дошкільного навчального закладу і сім'ї у формуванні патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку / Дяченко Є. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjzZu4qPDKAhWrAJoKHUPOAqwQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Frmkbgoslav.at.ua%2Frmk%2FSeminaru%2F1_klas%2FSys.ppt&usg=

- AFQjCNHVrhCvvJow8Ei1QNMjyWNDbKZLjA&sig2=LiRjJDSGTpHgP9s-3O5FaA&bvm=bv.113943164,d.bGs.
5. Закон України «Про дошкільну освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 49. – 259 с.
 6. История советской дошкольной педагогики : хрестоматия : учеб. пособие для студентов пед ин-тов по спец. «дошк. педагогика и психология» / сост. Н. Б. Мчедлидзе и др. ; [под ред. М. Н. Колмаковой, В. И. Логиновой]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1988. – 447 с.
 7. Міхіна Н О. Формування патріотизму у дітей дошкільного віку / Наталія Олександрівна Міхіна // Нива знань. – 2015. – № 3. – С. 29-30.
 8. Мусієнко В. С. Соціально-педагогічні чинники формування почуття патріотизму в дітей у дошкільних навчальних закладах України в 60-80 роках ХХ століття / В. С. Мусієнко // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – Вип. 17. – С. 275-278.
 9. Оришко С. П. Патріотичне виховання молоді: історико-педагогічний контекст / С. П. Оришко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2011. – № 3. – С. 146-149.
 10. Освіта й дошкільне виховання в Україні за радянських часів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/35.html.
 11. Програма та методичні рекомендації морально-етичного виховання дітей дошкільного віку / [Л. В. Артемова, А. М. Богуш, В. К. Котирло та ін.]. – К. : Рад. шк., 1981. – 56 с.
 12. Указ президента України № 580/2015 Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>.
 13. Украинский советский энциклопедический словарь : [в 3-х т.] / редкол.: А. В. Кудрицкий (ответ. ред.) и др. – К. : Глав. Ред. УСЭ, –1988 – 768 с.
 14. ЦДАВОВ України, фонд 166, опис 9, спр. 1270. – 91 арк.

Биницкая Е. Н.

ФОРМИРОВАНИЕ ЧУВСТВА ПАТРИОТИЗМА У ДЕТЕЙ В ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ: ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ (1930-1980 ГГ.)

В работе поднимается проблема формирования чувства патриотизма у детей в дошкольных учебных заведениях Украины в 1930-1980 гг. Автором проанализировано нормативно-правовую базу и историко-педагогические труды современных исследователей по сложившейся проблеме. На основе анализа отечественной теоретической литературы определены понятия «патриотизм», «патриотическое воспитание». Указано, что одной из приоритетных задач дошкольного воспитания в период 1930-1980 гг. в Украине было гражданско-политическое воспитание. Содержание учебно-воспитательной работы в этот период определялось под влиянием коммунистической идеологии. Проведенный анализ показал, что в этот период произошли изменения в содержании дошкольного образования, что повлияло на проблему формирования чувства патриотизма у детей в дошкольных учебных заведениях.

Ключевые слова: патриотизм, воспитание, дошкольные учебные заведения.

Binytska K.M.

FORMING OF THE FEELING OF PATRIOTISM OF CHILDREN IN PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF THE WESTERN UKRAINE: HISTORIC-PEDAGOGICAL CONTEXT (1930-1980)

The problems of forming of the feeling of patriotism of children in pre-school educational establishments of the western Ukraine during the Soviet period (1930-1980) have been revealed in the article. On the basis of the analysis of legal framework, the actuality of patriotic education of citizens, which are stipulated by the modern challenges facing Ukraine, has been determined.

The author has analyzed the legal framework and historic-pedagogical works of modern researchers on the mentioned problem. On the basis of the analysis of domestic theoretical literature, the terms patriotism, patriotic education have been determined.

It is mentioned that one of the prior tasks of pre-school education in the period of 1930-1980 in Ukraine was public-political education. The content of educational work in this period was defined under the influence of communist ideology.

It is studied that Ukrainian pedagogues V.Sukhomlynskyi and A.Makarenko made significant contribution into the interpretation of patriotic education of the Soviet period.

The conducted analysis proved that in the period of 1930-1980 the changes in the content of pre-school education took place, which had influence on the problem of forming the feeling of patriotism of children in pre-school educational establishments. It is indicated that children's patriotic feelings in pre-school educational establishments were formed in the process of game, labor, educational activity, preparation and conducting different celebrations, devoted to the festive and memorable dates.

Keywords: patriotism, education, pre-school educational establishments.

УДК 373.5.016:5(477)»19/20»

Кохановська О. В.*

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА З ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

У статті проаналізовано навчально-методичну літературу, яка використовувалася в процесі вивчення природничо-математичних дисциплін у навчальних закладах Російської імперії та України зокрема у XIX – початку XX ст. Схарактеризовано деякі закономірності розвитку тогочасних посібників і підручників. Зазначено, що впродовж досліджуваного періоду існували певні вимоги щодо написання навчальної літератури, зокрема вона мала відповідати робочим планам і програмам Міністерства народної освіти. На прикладі деяких предметів простежено зміну методів викладання природничих і математичних дисциплін та навчально-методичної літератури, яка супроводжувала процес їх вивчення.

Ключові слова: навчально-методична література, природничо-математична освіта, навчальні заклади України.

В умовах трансформаційних освітніх процесів в Україні особливої важливості набуває питання розвитку природничо-математичної освіти, рівень якої є одним із показників економічного та соціального розвитку країни. Природнича та математична освіта в нашій країні нероздільно пов'язані зі світовою. Особливу зацікавленість викликає історичний досвід її формування та розвитку у XIX – на початку XX ст., коли відбувався стрімкий розвиток як різних галузей наук, так і методики їх викладання в навчальних закладах України. Важливе місце в процесі розвитку природничо-математичної освіти завжди належало навчально-методичній літературі.

Підручники та посібники XIX – початку XX ст. були віддзеркаленням тогочасної епохи, зокрема відбивали нові відкриття в науці, зміни в нормативно-правовому забезпеченні освіти, новітні методи, форми та засоби навчання природничо-математичних дисциплін та ін.

Аналіз ступеня дослідженості проблеми свідчить, що питання значення навчально-методичної літератури в розвитку освіти вже розглядалися сучасними науковцями (Л. Березівська, Т. Завгородня, В. Кузьменко, І. Курляк, Ю. Мачача, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинська, Б. Ступарик, Д. Пенішкевич, І. Петрюк та ін.). Проте проблема дослідження питання забезпечення природничо-математичної освіти навчальною та навчально-методичною літературою у XIX – на початку XX ст., на нашу думку, висвітлена недостатньо.

Мета статті – проаналізувати еволюційні процеси в розвитку навчально-методичної літератури з природничо-математичних дисциплін у XIX – на початку XX століття.

Як відомо, основне призначення навчальної літератури – підготовка фахівців у певній сфері знань. Основними видами навчальної літератури є підручники, посібники, довідники та ін. [4].

© Кохановська О. В.